

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Дзюба О.М., кандидат економічних наук, Національний транспортний університет, Київ, Україна, dzyuba2006@gmail.com, orcid.org/0000-0002-2411-5844

Берідзе К.Т., Національний транспортний університет, Київ, Україна, kseniaberidze@gmail.com, orcid.org/0000-0002-7482-9132

Ярова Р.В., кандидат юридичних наук, Національний транспортний університет, Київ, Україна, yarovaruslana@ukr.net, orcid.org/0000-0001-5525-1059

DEVELOPMENT OF SOCIAL ENTREPRENEURSHIP IN UKRAINE

Dziuba O.M., Candidate of Sciences (Economics), National University of Transport, Kyiv, Ukraine, dzyuba2006@gmail.com, orcid.org/0000-0002-2411-5844

Beridze K.T., National Transport University, Kyiv, Ukraine, kseniaberidze@gmail.com, orcid.org/0000-0002-7482-9132

Yarova R.V., Ph.D., National Transport University, Kyiv, Ukraine, yarovaruslana@ukr.net, orcid.org/0000-0001-5525-1059

РАЗВИТИЕ СОЦИАЛЬНОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В УКРАИНЕ

Дзюба А.Н., кандидат экономических наук, Национальный транспортный университет, Киев, Украина, dzyuba2006@gmail.com, orcid.org/0000-0002-2411-5844

Беридзе К.Т., Национальный транспортный университет, Киев, Украина, kseniaberidze@gmail.com, orcid.org/0000-0002-7482-9132

Яровая Р.В., кандидат юридических наук, Национальный транспортный университет, Киев, Украина, yarovaruslana@ukr.net, orcid.org/0000-0001-5525-1059

Постановка проблеми. В статті досліджено передумови та перспективи діяльності соціальних підприємств в Україні. У науковій спільноті досі дискутується єдина теоретична інтерпретація поняття соціального підприємництва. Розглянемо детально суперечливі питання тлумачення цього поняття. Термін соціальне підприємництво не достатньо однозначно визначено, і його компоненти нечітко висвітлені у науковій літературі. Одним з найбільш суперечливих питань є те, чи формують роботи з проблематики соціального підприємництва незалежний напрям соціально-економічних досліджень. Незважаючи на те, що на сьогодні соціальне підприємництво перетворилося на цілий рух зі своєю ідеологією та місією, не існує єдиного означення цього поняття. Численні визначення акцентують увагу на його різних аспектах та вимірах: неприбутковості у пошуку альтернативних стратегій фінансування задля створення соціальної цінності, соціально відповідальній практиці комерційних структур, залучених у між секторальну взаємодію, засоби полегшення соціальних проблем та пришвидшення соціальних трансформацій.

Аналіз досліджень і публікацій. Дослідниками, які вивчають проблеми сучасного соціального підприємництва в Україні та світовий досвід є: З. Галушка, А. Корнецький, О. Кіреєва, А. Курило, Е. Немкович, О. Овсянюк-Бернадіна, Ж.Крисько, М., Куц, А. Мокій, М.Наумова, І. Салій, О. Сандакова та ін.

Постановка завдання. Проаналізувати процеси становлення і функціонування соціальних підприємств, а також розглянути інструментарій фінансової підтримки їх діяльності; виявити проблемні аспекти функціонування та можливі напрями розвитку соціального підприємництва в Україні.

Основний матеріал. На сьогодні склалося розуміння соціального підприємництва як інноваційної діяльності, спрямованої на вирішення соціальних проблем, здійснення соціальних перетворень та отримання фінансового прибутку. Проте питання пріоритетності цілей такої діяльності залишаються відкритими для дискусії. Більшість авторів вважають, що пріоритетними є соціальні мотиви діяльності, такі як вирішення соціальних проблем, досягнення соціальної справедливості, загального суспільного добробуту. Окремі визначення надають однакового значення соціальним та економічним аспектам діяльності соціальних підприємств – виконуючи соціальну місію, вони є фінансово прибутковими. Б. Хугендорн, Е. Пенінгс і Р. Сурік вказують на існування двох протилежних підходів у трактуванні суті соціального підприємництва: інноваційного та

підприємницького. Відмінності між ними стосуються ступеня інновацій та фінансової прибутковості як критеріїв діяльності соціального підприємства. Для інноваційного підходу основним критерієм визнання підприємства соціальним є інноваційність у забезпеченні соціальних потреб і вирішенні соціальних проблем; отримання прибутку, тиражованість і масштабованість є бажаними, але не обов'язковими. Такий погляд на соціальне підприємництво відстоює, наприклад фундація Ашока [3].

В Україні перші спроби впровадження соціального підприємництва відбулись на початку 2000-х років. Саме з 2004 року словосполучення «соціальне підприємництво» увійшло до українського лексикону після проведення серії тренінгів з експертами США щодо створення соціальних підприємств громадськими організаціями.

В Україні не існує законодавчо затверджених понять «соціальне підприємництво», «соціальне підприємство», «підприємства соціальної економіки». Як результат, діяльність соціальних підприємств регулюється чинними законами, що стосуються існуючих організаційних форм діяльності підприємств чи організацій, тому часто соціальні підприємства не відрізняють від благодійних установ, а також від підприємства у класичному його розумінні, хоча вони являють собою діяльність, що пов'язана саме із виробництвом суспільно значущого продукту або послуги. У результаті відсутності законодавчого врегулювання в Україні також відсутні офіційні статистичні дані щодо кількості соціальних підприємств та обсягів їх підприємницької діяльності [4]. Виданий в рамках грантового проекту «Соціальні підприємства в Україні» у 2017 р. другий «Каталог соціальних підприємств» налічує їх 150, перший Каталог у 2013 році налічував лише 46 соціальних підприємств. На думку менеджера програми соціального інвестування Western NIS Enterprise Fund Василя Назарука, реальна цифра може сягати тисяч [5].

Результати аналізу вітчизняної наукової літератури та публікацій свідчить про те, що в Україні сьогодні домінує інноваційний підхід до трактування суті соціального підприємництва, як науковцями, так і серед самими соціальними підприємцями. Більшість суб'єктів соціально-підприємницької діяльності – громадські організації, які у першу чергу зорієнтовані на досягнення соціальних цілей і не мають досвіду розробки та управління бізнес-проектами.

У якості критеріїв, які найбільше відповідають вітчизняному соціальному підприємництву, пропонуються наступні: рентабельність бізнесу, визначені соціальні цілі, реінвестиції прибутків у розширення діяльності і/або їх спрямування на досягнення соціальних цілей, демократичне управління. Окрім вказаних, ми хочемо запропонувати власні, а саме: зайнятість уразливих груп населення, прозора звітність та ефективність роботи уряду країни та інститутів громадянського суспільства.

За даними дослідників, на даний час в країні існують та застосовуються три основні форми соціального підприємництва:

- некомерційні організації, що займаються підприємництвом у сфері своєї основної діяльності;
- некомерційні організації, які відкривають власні підприємства, частина доходів яких йде на фінансування їх соціальних програм;
- підприємства для людей з обмеженими можливостями: компанія звільняється від сплати податку на прибуток, якщо понад 50 % її співробітників – громадяни з обмеженими можливостями.

Не зважаючи на масштабованість як одну з характеристик соціального підприємництва, більшість соціальних підприємств – малі, вони вирішують локальні соціальні проблеми. І зацікавлені в їх розвитку найбільше територіальні громади та місцева влада. У таблиці 1 зображені чинники, що можуть сприяти розвитку соціального підприємництва на рівні регіонів України [7].

Таблиця 1 – Чинники, що сприяють розвитку соціального підприємництва на рівні регіону
Table 1 – Factors contributing to the development of social entrepreneurship at the regional level

ЗОВНІШНІ ЧИННИКИ	ВНУТРІШНІ ЧИННИКИ
Інформування населення про соціальне підприємництво	Підвищення кваліфікації персоналу та залучення компетентних фахівців
Спрощення системи оподаткування	Наявний досвід та імідж
Грантова підтримка	Розвиток виробництва
Пільгове кредитування	Розширення матеріально-технічної бази
Підтримка з боку влади	Розширення спектру послуг
Створення мережі соціальних підприємств, платформ та асоціацій	Пошук нових клієнтів
	Наявність партнерів та волонтерів

Але хоч соціальне підприємництво в Україні має перспективи свого розвитку, що зумовлено активністю частини населення та великою кількістю невирішених соціальних проблем, проте існує ряд чинників, що гальмують його поширення, а саме:

1. В Україні немає закону, який регламентує соціальне підприємництво. Не дивлячись на те, що відсутність законодавчих актів щодо діяльності соціального підприємництва розширює їх самостійність та коло можливостей, соціально підприємництво в Україні ніяким чином не підтримуються державою, їхня діяльність, певною мірою проводиться всупереч загальнодержавній політиці, адже держава офіційно не визнає існування такого інституту, а отже і не сприяє його розвитку і вдосконаленню. Наявність підтримки з боку держави діяльності соціальних підприємств дати змогу офіційно виокремити та узаконити функціонування соціального підприємництва, визначити види діяльності, мету, завдання, оцінити результативність і доцільність, а також побудувати стратегічні цілі щодо вдосконалення та розвитку такого виду діяльності.

2. Слабка поінформованість громадян, підприємств і організацій про соціальне підприємництво. На сучасному етапі розвитку соціального підприємництва в Україні ні влада, ні бізнес, ні населення країни в повній мірі не розуміють переваг, які може надавати успішна діяльність соціального підприємства. Дана ситуація стає причиною інертності та байдужості громадян до діяльності соціальних підприємств, тих програм і заходів, які воно започатковує і бажає реалізувати. Саме тому, актуальним є питання навчання та інформування громадськості про діяльність соціальних підприємств на рівні навчальних, наукових інституцій і широкого кола громадян через засоби масової інформації.

3. Низький рівень публічності та недосконала звітність. Запорукою довіри, як зі сторони органів влади, так і зі сторони громадян та інвесторів є публічна звітність, тобто надання повної інформації щодо діяльності того чи іншого підприємства (сума отриманого прибутку, розподіл прибутку, джерела фінансування і т.д.). Відсутність такої складової може стати причиною гальмування розвитку соціального підприємництва та їхньої участі у покращенні соціальної складової суспільного життя. Так, наприклад, із 150 соціальних підприємств інституцій лише 23 оприлюднили показники прибутковості за 2016 рік [1].

Отож, саме вищезазначені чинники гальмують процес розвитку соціального підприємництва в Україні, однак на противагу їм можна виділити низку факторів, врахування яких допоможе вирішити дані проблеми:

1) інформування населення про соціальне підприємництво (через ЗМІ, у навчальних закладах, соціальних мережах і т.д.);

2) створення мережі соціальних підприємств, що дасть змогу систематизувати, згрупувати та аналізувати їх діяльність;

3) створення відповідного законодавчого поля щодо функціонування соціальних підприємств;

4) підтримка з боку державних і місцевих органів влади [6, с. 185].

Як і будь-яке підприємство, починаючи свою діяльність, соціальне підприємство потребує фінансової допомоги чи підтримки. У більшості випадків воно потребує фінансування протягом всієї своєї діяльності, оскільки головною метою є створення соціальної цінності, а не отримання прибутку. Державна фінансова підтримка соціальних підприємств, яка надається опосередковано для різних організаційно-правових форм бізнесу (громадських організацій, благодійних фондів, інших неприбуткових підприємств, бізнес-структур на загальній і спрощеній системі оподаткування та інше) у зв'язку із відсутністю законодавчої бази щодо функціонування цих підприємств, є такою:

- пільгове оподаткування;
- безвідсоткові або низько відсоткові кредити на розвиток своєї діяльності;
- створення сприятливих умов для ведення бізнесу соціальними підприємствами та реклама їх діяльності, товарів і послуг у засобах масової інформації та соціальних мережах Інтернет;
- сприяння у залученні грантів міжнародних організацій [6, с. 185].

Якщо соціальне підприємство засноване благодійною або громадською організаціями, то воно не сплачує податок на прибуток підприємств. Відповідно до Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації в Україні» [8] та Закону України «Про громадські об'єднання» [9] такі організації можуть здійснювати підприємницьку діяльність, якщо: це передбачено в статутних документах організації; така діяльність відповідає меті даної організації і сприяє її досягненню; отримання прибутку не є основною метою діяльності; дохід не може бути розподілений між засновниками і учасниками організації і має бути спрямований виключно на досягнення соціальної місії. Таким чином, коли соціальне підприємство створюється юридичною чи фізичною особою, то

воно не отримує жодних податкових пільг щодо своєї діяльності. Натомість громадські чи благодійні організації позбавлені податкового навантаження. Незважаючи на це, організаційна форма більшості зареєстрованих соціальних підприємств в Україні – це фізична особа-підприємець.

Головними суб'єктами вітчизняних соціальних підприємств є: громадська організація + фізична особа-підприємець – 28 % підприємств, громадська організація – 26 %, фізична особа-підприємець – 15 %, ТОВ – 13 %, підприємство як об'єднання громадян – 13 %, благодійний фонд – 2,5 % та приватні підприємства – 2,5 % [5].

Часто соціальне підприємство зорієнтоване на працевлаштування осіб, які не можуть скласти конкуренцію на ринку праці і потребують допомоги (внутрішньо переміщені особи, інваліди, безпритульні, жінки, які зазнали сімейного насилля тощо). Згідно ст. 169 Податкового кодексу України працюючі інваліди 1 та 2 груп мають право на податкову соціальну пільгу [10]. Тому соціальне підприємство отримуватиме пільгу за працевлаштованих осіб з інвалідністю. Впровадження пільг для соціальних підприємств призведе до створення псевдо підприємств задля отримання податкових пільг ведення бізнесу і як наслідок зводячи ідею вирішення соціальних проблем нанівець. Дієвим шляхом допомоги соціальним підприємствам зі сторони держави є надання грантів. Значно ефективніше здійснити видатки розвитку, а саме інвестувати в підприємство, яке займається вирішенням соціальних проблем, ніж продовжувати фінансувати витрати споживання у вигляді щомісячної соціальної допомоги.

Висновки. Для того, аби сприяти інтенсивному розвитку соціального підприємництва в Україні, потрібно не лише використовувати досвід зарубіжних країн, а й сформулювати власну стратегію розвитку із врахуванням усіх особливостей економічної, соціальної та політичної сфер нашої країни. Соціальне підприємництво допомагає підприємцю отримувати прибуток, вирішуючи гострі соціальні проблеми у суспільстві, сприяючи не лише їх усуненню, але й якісно новому розвитку потенціалу населення.

Соціальне підприємництво дасть можливість економити бюджетні кошти на соціальну сферу, підтвердженням чого є активний розвиток таких підприємств у країнах Європи. В макроекономічному вимірі соціальні підприємства, використовуючи інноваційні ресурси, створюватимуть реальне конкурентне середовище та додану вартість, що сприятиме висхідному руху економічної системи в цілому. Це збільшить необхідність наукових досліджень у пошуку оптимальної інституційної бази підтримки соціального підприємництва та внутрішньо організаційного механізму забезпечення їх ефективної діяльності.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Концепція розвитку соціального підприємництва Львівської області (проект) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.agencija.sokal.lviv.ua>
2. Кіреєва О.Б. Соціальне підприємництво як інструмент державної соціальної політики / О.Б.Кіреєва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.dridu.dp.ua/zbirnik
3. Горішна Н.М. ФЕНОМЕН СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА: СУТНІСТЬ І КРИТЕРІЇ / Горішна Н.М. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: irbis-nbuv.gov.ua
4. Соціальне підприємництво: від ідеї до суспільних змін. Посібник / Свинчук А.А., Корнецький А.О., Гончарова М.А., Назарук В.Я., Гусак Н.С., Туманова А.А. – К:ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2017 – 188 с.
5. Гулевська-Черниш А. Соціальне підприємництво: європейський зліт vs український реалізм. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dt.ua/SOCIUM/socialne-pidpriyemnictvo-uevropeyskiy-zlit-vs-ukrayinskiy-realizm-272250.htm>
6. Галушка З.І. Роль соціального підприємництва у забезпеченні розвитку громад // Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Соціальне підприємництво: теорія, практика та міжнародний досвід», КНЕУ, 18 травня 2018 року, ст.182-185
7. Гусак Н. Крайній досвід та сучасні тренди розвитку соціального підприємництва: Україна (результати дослідження) Доповідь на II Всеукраїнському форумі соціальних підприємців. – Київ, 16.11.2016.
8. Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» від 26.09.2014 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>
9. Закон України «Про громадські об'єднання» від 26.05.2015 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>
10. Податковий кодекс України № 655-VIII від 17.07.2015 зі змінами та доповненнями – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>

REFERENCES

1. Concept of social entrepreneurship development in Lviv region (project) [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.agencija.sokal.lviv.ua>
2. Kireeva OB Social entrepreneurship as an instrument of state social policy / OB Kireeva [Electronic resource]. – Access mode: www.dridu.dp.ua/button
3. Horishna NM THE PHENOMENON OF SOCIAL ENTREPRENEURSHIP: THE ESSENCE AND CRITERIA / Gorishna NM [Electronic resource]. – Access mode: irbis-nbuv.gov.ua
4. AA Svinchuk, AA Kornetsky, MA Goncharova, VY Nazaruk, NE Gusak, AA Tumanova (2017) Social entrepreneurship: from idea to social change. – K: VI ENE ENTERPRISE LLC, 188, [in Ukrainian]
5. Gulevska-Chernysh A. Social Entrepreneurship: European Rise Against Ukrainian Realism. – [Electronic resource]. – Access mode: https://dt.ua/SOCIUM/socialne-pidpriyemnictvo-yevropeyskiy-zlit-vs-ukrayinskiy-realizm-272250_.htm
6. Galushka ZI (May 18 2018) The Role of Social Entrepreneurship in Community Development- Proceedings of the International Scientific and Practical Conference «Social Entrepreneurship: Theory, Practice and International Experience», KNEU, 182-185, [in Ukrainian]
7. Gusak N. (November 16, 2016) Best Experience and Current Trends in Social Entrepreneurship Development: Ukraine (Research Results) Report at the II All-Ukrainian Forum of Social Entrepreneurs. – Kyiv, [in Ukrainian]
8. Law of Ukraine «On Charity and Charitable Organizations» of 26.09.2014 – [Electronic resource]. – Access mode: <http://zakon4.rada.gov.ua>
9. Law of Ukraine «On Public Associations» of May 26, 2015 – [Electronic resource]. – Access mode: <http://zakon4.rada.gov.ua>
10. Tax Code of Ukraine № 655-VIII dated 17.07.2015, as amended – [Electronic resource]. – Access mode: <http://zakon3.rada.gov.ua>

РЕФЕРАТ

Дзюба О.М. Развитие социального предпринимательства в Украине / О.М. Дзюба, К.Т. Беридзе, Р.В. Ярова // Вісник Національного транспортного університету. Серія «Економічні науки». Науково-технічний збірник. – К.: НТУ, 2020. – Вип. 2 (47).

В статті досліджено передумови та перспективи діяльності соціальних підприємств в Україні, визначено теоретичні основи інституту соціального підприємництва та його соціальну роль; проаналізовано процеси становлення і функціонування соціальних підприємств, а також розглянуто інструментарій фінансової підтримки їх діяльності; виявлено проблемні аспекти функціонування та можливі напрями розвитку соціального підприємництва в Україні.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, пов'язані з розвитком соціального підприємництва в Україні

Мета дослідження є дослідження шляхів розвитку соціального підприємництва в Україні.

Метод дослідження – метод аналізу, аналогії та метод порівнянь

КЛЮЧОВІ СЛОВА: СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО, ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНОСТІ, СОЦІАЛЬНІ ПОТРЕБИ, ПІДПРИЄМСТВА СОЦІАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

ABSTRACT

Dziuba O.M., Beridze K.T., Yarova R.V. Development of Social Entrepreneurship in Ukraine. Visnyk National Transport University. Series «Economic sciences». Scientific and Technical Collection. – Kyiv: National Transport University, 2020. – Issue 2 (47).

The article explores the preconditions and prospects of activity of social enterprises in Ukraine, identifies the theoretical foundations of the institute of social entrepreneurship and its social role; the processes of formation and functioning of social enterprises are analyzed, as well as the tools for financial support of their activity; the problem aspects of functioning and possible directions of development of social entrepreneurship in Ukraine are revealed.

Object of the study – social relations related to the development of social entrepreneurship in Ukraine

The purpose of the study is to explore ways to develop social entrepreneurship in Ukraine.

The research method is the method of analysis, analogy and method of comparisons

KEYWORDS: SOCIAL ENTREPRENEURSHIP, INNOVATIVE ACTIVITIES, SOCIAL NEEDS, SOCIAL ECONOMY ENTERPRISES

РЕФЕРАТ

Дзюба А.Н. Развитие социального предпринимательства в Украине / А.Н. Дзюба, К.Т. Беридзе, Р.В. Яровая // Вестник Национального транспортного университета. Серия «Экономические науки». Научно-технический сборник. – К.: НТУ, 2020. – Вып. 2 (47).

В статье исследованы предпосылки и перспективы деятельности социальных предприятий в Украине, определены теоретические основы института социального предпринимательства и его социальную роль; проанализированы процессы становления и функционирования социальных предприятий, а также рассмотрен инструментарий финансовой поддержки их деятельности; выявлены проблемные аспекты функционирования и возможные направления развития социального предпринимательства в Украине.

Объект исследования – общественные отношения, связанные с развитием социального предпринимательства в Украине

Цель исследования является исследование путей развития социального предпринимательства в Украине.

Метод исследования – метод анализа, аналогии и метод сравнений

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: СОЦИАЛЬНОЕ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВО, ИННОВАЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ, социальные нужды, ПРЕДПРИЯТИЯ социальной ЭКОНОМИКИ

АВТОРИ:

Дзюба Оксана Миколаївна, кандидат економічних наук, Національний транспортний університет, доцент кафедри економіки, e-mail: dzyuba2006@gmail.com, тел. +380679644273, Україна, 01010, м. Київ, вул. М. Омеляновича-Павленка, 1, к. 313.

Берідзе Ксенія Тенгізівна, Національний транспортний університет, e-mail: kseniaberidze@gmail.com, тел.: +380937094554, Україна, 01010, м. Київ, вул. М. Омеляновича-Павленка, 1, к. 313.

Ярова Руслана Василівна, кандидат юридичних наук, Національний транспортний університет, доцент кафедри конституційного та адміністративного права, e-mail: yarovaruslana@ukr.net, тел.: +380971123062, Ukraine, 01010, Kyiv, str. M. Omelyanovich-Pavlenko, 1, k. 243.

AUTHORS:

Dziuba Oksana, Candidate of Sciences (Economics), National Transport University, Assistant Professor, Department of Economics, e-mail: dzyuba2006@gmail.com, tel.: +380679644273, Ukraine, 01010, Kyiv, str. M. Omelyanovich-Pavlenko, 1, k. 313.

Beridze Ksenia, National Transport University, e-mail: kseniaberidze@gmail.com, tel.: +380937094554, Ukraine, 01010, Kyiv, str. M. Omelyanovich-Pavlenko, 1, k. 313.

Yarova Ruslana, Candidate of Sciences (Law), National Transport University, Assistant Professor, Department of constitutional and administrative law, yarovaruslana@ukr.net, tel.: +380971123062, Ukraine, 01010, Kyiv, str. M. Omelyanovich-Pavlenko, 1, k. 243.

АВТОРЫ:

Дзюба Оксана Николаевна, кандидат экономических наук, Национальный транспортный университет, доцент кафедры экономики, e-mail: dzyuba2006@gmail.com, тел.: +380679644273, Украина, 01010, г. Киев, ул. М. Омеляновича-Павленко, 1, к. 313.

Беридзе Ксения Тенгизовна, Национальный транспортный университет, e-mail: kseniaberidze@gmail.com, тел. +380937094554, Украина, 01010, г. Киев, ул. М. Омеляновича-Павленко, 1, к. 313.

Яровая Руслана Васильевна, кандидат юридических наук, Национальный транспортный университет, доцент кафедры конституционного и административного права, yarovaruslana@ukr.net, тел.: +380971123062, Украина, 01010, г. Киев, ул. М. Омеляновича-Павленко, 1, к. 243.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Бондар Н.М., доктор економічних наук, професор кафедри економіки Національного транспортного університету, Київ, Україна.

Бондаренко Є.В., доктор економічних наук, професор, директор ЗАТ «УКРАКАДЕМІНВЕСТБУД» Київ, Україна.

REVIEWER:

Bondar N.M., Doctor of Economics, Professor, Department of Economics, National Transport University, Kyiv, Ukraine.

Bondarenko E.V., Doctor of Economics, Professor, Director of CJSC «UKRAKADEMINVESTBUD» Kiev, Ukraine.